

עניין: חנניה מישאל ועזריה ומתים שהחיה יחזקאל

פרשת דרכים דרוש כה

המתים אנו מוכרחים לומר שישראל נקראו בניס למקום, אם כן בטלה טענת ישראל שהיו אומרים עבד שמכרו רבו כלום יש לזה על זה כלום, שהרי ישראל אין להם דין עבדים אלא דין בניס יש להם ומי שהוא בן לא יצויר שלא יהיה בן. ומשום הכי הוכרח ה' להחיות מתים לבטל טענה זו של ישראל דעבד שמכרו רבו כלום יש לזה על זה כלום. ומפני שעדיין היה להם לישראל טענה לטעון, הוכרח ה' להחיות היותר רשעים שבעולם.

וזהו כוונת המאמר שהתחלנו, בשעה שהפיל נבוכדנצר לחנניה מישאל ועזריה לכבשן האש, אמר ליה הקב"ה ליחזקאל לך והחיה מתים בבקעת דורא. והכוונה היא דיש להתיישב דאין עלה בדעתו של נבוכדנצר להכריח לישראל לעבוד ע"ז, וכי לא ידע שהם עבדי ה' ונצטוו שלא לעבוד ע"ז, וכי זה הרשע בא לחלוק כלפי מעלה, זה דבר קשה, דנבוכדנצר רשע היה ולא טפש. והנה נבוכדנצר אמר לו לירמיה הנביא⁵⁵ ה' אלהיך דבר כל הרעה הזאת אל המקום הזה כי חטאתם לה' ולא שמעתם בקולו, ואם כן איך עלה בדעתו של נבוכדנצר להכריח לישראל לעבוד ע"ז.

ונראה דנבוכדנצר נמי היה סבור כסברת ישראל, דמאחר שהחריב ה' את הבית והגלה אותם בידו כבר יצאו ישראל מרשות ה', דעבד שמכרו רבו כלום יש לזה על זה כלום, והרי הם ברשות עצמם לעבוד ע"ז וכמאמר ישראל שאמרו⁵⁶ נהיה כגוים וכמשפחות הארצות לשרת עץ ואבן, ומשום הכי הכריח את ישראל לעבוד ע"ז. וזהו שאמרו בשעה שהפיל נבוכדנצר לחנניה מישאל ועזריה לכבשן האש אמר לו הקב"ה לך והחיה מתים בבקעת דורא, כלומר לבטל סברתו הנפסדת דסבור דישאל אינם בניס, וכיון שהחיה אותם באו עצמות

ויש לתמוה במאמר זה דמאחר שרצה הקב"ה להחיות מתים באותו זמן לסיבה ידועה אצלו, למה זה בחר באנשים הללו הצולעה והנדחה הלא המה אנשים שכפרו בתחיית המתים ושלא היה בהם לחלוחית של מצות ושחיפו כל ההיכל שקצים ורמשים, לא היה לו להחיות אלא אנשים צדיקים ליראי ה' ולחושבי שמו.²⁵

אמנם נראים הדברים שיבאו לכלל יישוב עם מה שכתבנו שישראל עלה על דעתם שלא היה להם עוד תקנה ובקשו לפרוק עול מלכות שמים, וכמו שאמרו עבד שמכרו רבו כלום יש לזה על זה כלום, והנה כדי לבטל סברא זו הנפסדת רצה הקב"ה להחיות מתים בבקעת דורא ובראותם תחיית המתים ידעו שלא יצאו מתחת ממשלתו ועדיין חביבותיה גבן, והוא שהטעם שעלה בדעתם של ישראל שאין להם עוד תקנה ובקשו לפרוק עול, הוא לפי שהיו סבורים שישראל יש להם דין עבדים למקום ומש"ה אמרו עבד שמכרו רבו כלום יש לזה על זה כלום, אך אם ישראל נקראו בניס למקום נתבטלה סברא זו לגמרי, דמי שהוא בן לא יצויר שלא יהיה בן, דבשלמא עבד על ידי שימכרנו לאחר יצא מתחת שעבוד הראשון, אך הבן לא יצויר בשום אופן שלא יהיה בן, ובתחיית המתים אנו מוכרחים לומר שאנו יש לנו דין בניס למקום, והוא במאי דאמרינן בפ"ד דסנהדרין²⁶ א"ל ההוא מינא לרבי אבהו אלהיכם כהן הוא דכתיב²⁷ ויקחו לי תרומה, כי קבריה למשה במאי טביל, וכי תימא במאי והכתיב²⁸ מי מדד בשעלו מים, א"ל בנורא טביל דכתיב²⁹ כי הגה ה' באש יבא, ע"כ.